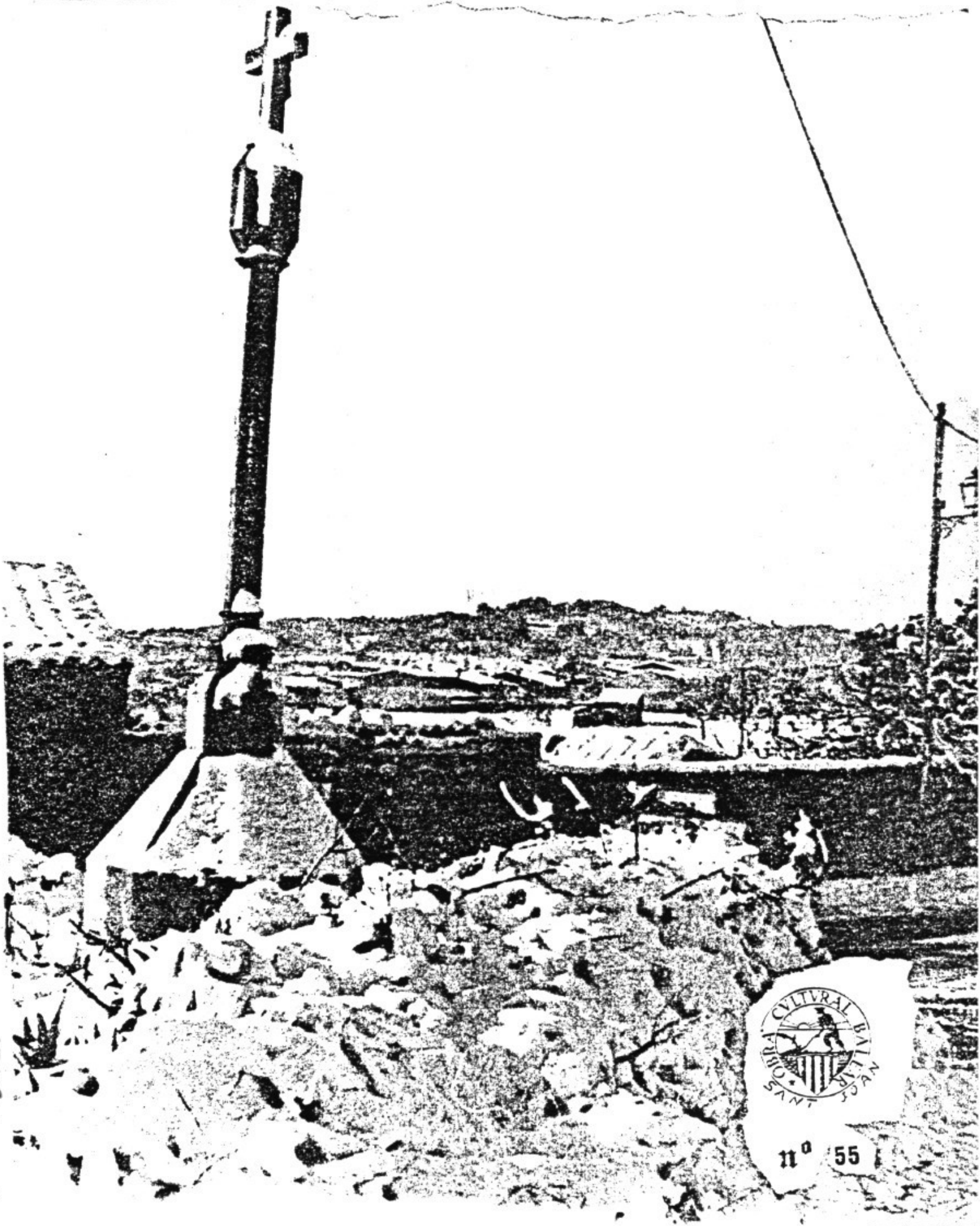

mel i sucre

11º 55

A AQUEST NUMERO HI TROBAREU

- Notícies locals, del que succeeix al poble, fins a l'hora de tancar el número, per l'O.C.B..

- Son Brondo, breu estudi d'aquesta possessió santjoanera als darrers temps, per Miquel Company Florit.

- L'idil.li: la neu.- comentari sobre la darrera nevada caiguda al poble de Sant Joan i l'efecte que causà a la gent, per Miquel Company Florit.

- Paisatge emboirat, visions poètiques del món interior, per M^a teresa Munar Caimari.

- La juia .- fitxa tècnica d'aquesta au que a principis de gener era molt nombrosa per les nostres contrades, per Josep Roig i Joan Morey.

- La neu.-el que diuen les enciclopèdies d'aquest element.

- Homos, homonons, homoniques i merdensanos, breu assaig sobre l'acceptació de Superman al món actual, per Joan Morey.

- Publicacions periòdiques a Mallorca, per Miquel Company Florit.

X - Quines cançons es canten el vespre de Sant Antoni ?, recull de gloses, on podem observar el llenguatge cruu d'expressió (no apte per a persones sensibles) del poble. Recollides per l'equip de redacció el vespre de Sant Antoni a la vila

X - Es frares de Sant Jeroni, transcripció musical d'una cançó recollida el vespre de Sant Antoni, per Cosme Nigorra i Joan Morey.

- Salvem s'ànguila?, comunicat de la coordinadora de s'ànguila lliure de Llucmajor.

- Poema de Bàrbara Mates Sastre, sobre la festa de Sant Antoni.

MEL I SUCRE num 55 Gener
1.985. Butlletí informatiu de
l'Obra Cultural Balear a Sant
Joan.

PORTADA .- NEU

CONTRAPORTADA.- Salvem s'ànguila

Local social- C / Nou- 6

Tothom que vulgui col.laborar
que faci de veure algú de l'equip
de treball.

Tirada actual - 120 exemplars
Depòsit legal- 49- 1.983
Imprimeix- fot Bohigas
Preu de venda 100 pts

N O T I C I E S L O C A L S
=====

--- El fred ha estat notícia aquest principi d'any. Pràcticament des de principis del mes de Gener, començà la invasió d'aire polar i el clima anà recruant- se poc a poc. Així arribam al dia 8 horabaixa (primer dia d'escola de l'any 1.985, i primer dia a les escoles noves de Son Juny), devers les quatre i migja de l'horabaixa caïen les primeres flobis de neu. El temporal entrava pel Llevant (l'aire tallava) i així devers les muntanyes d'Artà començà a nevar dues hores abans i amb més intensitat. Per Sant Joan nevà fins devers mitjanit, posant- se una capa de neu per tot arreu d'uns 11 cm de gruixa. I com que la gent anàs endarrer de veure'n, al vespre n'hi havia que es passejaven per les proximitats del poble per millor entrar en contacte amb el blanc element.

L'endemà la temperatura fou molt freda i la nit del 9 al 10 el termòmetre baixà fins a -4º C o -5º C (al Puig Major se posà a - 16º C) TRossos de carretera quedaren gelat fent quasi impossible el trànsit rodat (a la costa de Maià un estol de vehicles patinaren per avall, i el correu anava a voltar). El dia nou dematí, els al.lots de l'escola jugaren quasi tot el demat'amb la neu..

Durant els dies següents, les temperatures foren molt fredes, les mínimes entre -1ºC i -2ºC i les màximes entre 4ºC i 5º C. Quan pareixia que el temps ja s'havia d'estirar, i just una setmana després (dia 15 hora- baixa) el gèlid aire nòrdic anunciava neu una altra vegada. Aquest pic el temporal entrava per la banda d'Alcúdia i Pollença; a Sant Joan només se'n arribà a posar uns tres cm en terra, i la nit del 16 al 17 (vespres de fo- guerons de Sant Antoni) tornà fer una gelada d'aquelles que fan història (ens hauríem de remontar a l'any 1.956 per trobar una nit tan freda) a l'aeroport de Son Sant Joan es registraren -6º C.

Finalment, dia 17 horabaixa, el temps millorà. S'elevà la tem- peratura, i un fort vent del 18 pareix que se'n dugué la fredor.

Aquesta ona de fred ha afectat sobretot a l'agricultura (ta- rongers, llimoneres, hortalisses, ...) i a la ramaderia, sobretot a les ove- lles (moltes d'elles devers la muntanya es moriren per no poder pasturar ni beure).

Degut a aquesta onada de fred, els nostres camps es varen veu- re invadits d'aus centre- europees que fugien de la neu (sobretot juies).

--- Dia 5 de Gener a l'horabaixa, el Reis arribaren a la vila. I com que feia tan de fred, repartiren els obsequis a l'interior de l'esglèsia. Igualment lo endemà, la representació teatral de " Els Reis ", es va realit- zar dins la mateixa.

--- Les premonicions dels mestres de Sant Joan es convertiren en realitat, i així tingueren neu ja el primer dia de estrenar les escoles, i per

acabar- ho de fotre la calefacció no funcionava. Segons pareix, es necessitava un permís de Industria per poder cremar fuel·l al motor de la calefacció..

--- Dia 6 de Gener de 1.985 s'inauguraen les escoles noves i tot el poble les visità. Hi va haver discurs, un petit refrigeri, enhores bones, retratos, espants, cabells drets, i similars.

--- Si qualcú vol saber les innocentades que surtiren a l'anterior revista, que passi per aquí i les hi direm una per una..

--- Totes les tendes de vestir de la vila han acabat les existències de guans, abrics, bufandes, calçons gruixats,... i similars, degut a la fredor.

--- Setze foguerons legalitzats i un parell per lliure, encalentiren la freda nit del 16 de Gener. Cal destacar: a les tres de l'horabaixa, gent mig identificada pegà foc al fogueró dels " quintos "; a les 5 de l'horabaixa quatre engronsadotes; més tard coets per llarg; els ximbombers s'esclataren de cantar; els xeremiers, de prest feren la volteta i de tard (amb reforços externs) feren sortir notes del grall que delitaren al poc públic assistent amb tonades inèdites que no es poden escoltar en lloc més (estreno mundial) destacaren: Vals de la gitana, Vals de Vertoujit, Eusko Gudariak, La Pastourelle, La Internacional, La filla de l'illa, L'engegada del bestiar, Pasdoble dels gegants, Lili Marlen,....

--- Se senten contar animaladotes del fred que mai s'havien sentit a dir: que han vengut més de 10.000 juies de centre-europa a passar una temporadeta a Mallorca; conduccions d'aigua que estaven congelades; les superfícies de bassiots, safarejos, piques, poals, ... els dematins s'hi posaven dos o tres dits de gel.

--- Tothom enxufa, i hi ha problemes de consum d'energia elèctrica. A nivell local hi que dir que s'han acabat les estufes i que pel barri del camp, camp de futbol i escoles noves hi ha problemes elèctrics: varen dir que l'altre vespre tot eren xispes.

--- Segons pareix, el Ministeri d'Educació ha adjudicat a les escoles noves el material necessari per a la cuina. D'aquesta manera se podrà començar el servei del menjador escolar.

--- Dia de Sant Antoni horabaixa, tradicionals beneïdes de les carroces (desfilaren 9 vehicles de tracció animal), quatre cavalls de muntar i altres petits animalons.

--- El camí de pujada a les escoles noves pareix una autopista. Ara sembla que volen fer un marge de contenció a lo de'n Calderer, devora les escoles mateixes. També s'ha asfaltat un troç del carrer " Caídos "

--- Dia 11 d'aquest mes tingué lloc a Petra una reunió on hi prengueren part representants de APA's, Ajuntaments, mestres d'escola, de la mancomunitat del Pla. Es va parlar d'un gabinet d'assistència psicològica a les escoles; 4 especialistes d'aquest tipus costarien 5 milions anulas.

--- Al poble veiant de Vilafranca tenen una emisora d'ràdio que emet una horeta diària.

--- El drac de Sant JOan i el seu fiol de Vilafranca anaren a Muro.

--- Dia 11 aparegué davant el magatzem de la Cooperativa de Sant JOan un 850 blau. Pareix esser que havia estat robat a Ciutat. Qualcú es va encarregar d'avisar a l'home propietari que vingues a cercar-lo. El mateix dia robaren una furgoneta a un santjoaner.

--- Els xeremiers de Sant Joan dia 12 acudiren a la I Trobada de Xeremiers de Mallorca. El fred va fer fugir aviat a les setze colles que hi havia. Amb motiu d'aquesta trobada, l'informatiu Balear mostrà un resum de la vetlada on s'hi veien els nostres xeremiers.

--- Dia 13 de Gener hi hagué una trobada de dimonis a Sa PObla, on hi participaren els dimoniarros de Sant JOan.

--- Desmentim la notícia del Mel i Sucre i del Xiu - xiu. Allà on deia que l'amo'n Xesc de Consolació era l'única persona viva que havia nascut al Santuari, resulta que no és així, ja que la seva germana major madò Maria també ha nascuda allà.

--- L'Ajuntament de Sant Joan espera propostes de tots els organismes del poble, o de qualsevol particular, diguent quin nom les agradaria més per posar a les noves escoles de Son Juny i a la seva via d'accés (ja que s'ha convertit amb un carrer urbà).

--- L'equip guanyador del torneig de futbolet fou el de Ca Na Blanc. Tots els equips participants tingueren un trofeu.

La classificació fou la següent:

1.-Ca Na Blanc	2.- La Caixa	3.- Embutidos S. J.
4.- Bar Centro	5.- Talleres S. J.	6.- Es Niu
7.- Quintos 60	8.- Peña Ciclista	

- Equip més esportiu: Quintos 60
- Porter menys golead : Nino Company (Ca Na Blanc)
- Màxim goleador : Pep Mas (Ca Na blanc)

--- Durant el mes de Desembre de 1.984 es contabilitzaren un total de 39,3 mm d'aigua. I durant tot l'any de 1.984 una total de 475,7 mm.

Durant el mes de Gener, fins dia 27 s'han contabilitzat 52,9 mm d'aigua, dels quals 11,2 foren de neu (7,7 mm el dia 8 i 3,9 mm del dia 15).

--- Tothom que vulgui encuardernar les revistes del Mel i Sucre dels dos darrers anys que ho digui, i se farà el que podrà..

--- La censura ha actuat de bell nou a la premsa. Les tisores retallaren gloses i les penjaren darrera la porta..

--- Dissabte, dia 26 de Gener encara hi va haver un fogueró a la Plaça del Camp. Se coneix que sant Antoni té novena.

--- Qui respecta la normalització ?

--- Després del fred terrible arribaren les " calmes de Gener ": augment de temperatures, aturada de precipitacions i elevada pressió atmosfèrica. La gent pagesa comença a tocar amb les mans les conseqüències de les geladotes dels dies de la nevada: els tarongers i llimoneres perden les fulles i tiren els fruits, tomàtiques penjades a corrals o a llocs freds se podreixen,...

--- Si els encarregats no hi posen remei, el vandalisme tornarà fer acte de presència als edificis de les escoles velles. Ja és la segona vegada d'aquest curs escolar que han entrat a les escoles del carrer de Consolació.

--- Dia 20, Sant Sebastià, hi hagué al nostre poble una fogueronada, i el dimoni tornà remenar el picarol pels carrers del poble.

--- Encara hi ha gent que fa matances, però s'acaben.

--- Pareix esser que hi al.lots que es dediquen a tirar pedrades a les faroles de per la banda de Consolació per rompre els vidres.

=====

CURIOSITAT NUMERICA .-

Al número que noltros en deim mil milions (1.000.000.000), a EEUU i França li diuen un bilió, que segons noltros es 1.000.000.000.000)

I al que noltros deim un bilió, a aquests dos mateixos països li diuen un trilió, que segons noltros seria (1.000.000.000.000.000.000)

1.- Tot quedà tapat de neu, els ametllers pareixien florits

2.- Una vista insòlita de l'accés a Consolació

3.- Els al.lots de l'escola de Sant Joan disfrutant de la neu devers Consolació.

4.- Això que té aquest personatge entre les mans es una placa de gel agafada de dins un bassiot de pel carrer el dia 9-01- 85. Tenia un dit de gruixa.

A mitjan camí entre Sant Joan i Lloret, davant la plana de Carrutxa i Can Socies, trobam a la dreta de la carretera el desviament cap una de les finques amb més història, tant agrària com social del terme de Sant Joan i del Pla de Mallorca. Estic xerrant de Son Brondo.

Enfront de la plana de Carrutxa i Can Socies seguint el camí que duu a les cases, atravessam una barrera amb dos pilars que pareixen indicar l'entrada al cor de la possessió. El camí està bordejat a cada banda per grans sementers que actualment serveixen pel cultiu de cereals. A mesura que ens acostam a les cases, el que més ens crida l'atenció és el color rogenc pèl·lid de la façana, color que li dóna un aire càl·lid i tranquil. Ja davant el portal major ens adonam de l'amplitud de la façana principal marcant la grandiositat d'aquestes cases de possessió. La façana i la clastra, les carreteres i les dependències, la casa dels senyors, la dels amos, etc,...

A Son Brondo com a moltes grans possessions del Pla s'ha produït un canvi en la propietat. Aquest es donà a finals del segle passat, a causa de la baixa productivitat dels cultius tradicionals (vinya, figuera i cereals), així com la fragmentació o establiment d'algun troç de terra, després que la filoxera de la vinya arrasàs les majors superfícies vinícoles del terme. Els valors de la família nobiliària de la Condesa de Peralada (lliçada al llinatge Montaner) passarien a la família Aguiló, representada actualment per Joaquim Aguiló.

Aquest canvi hem dit que fou degut a que el rendiment dels principals cultius tradicionals era baixíssim. Així, la pesta porcina no estava encara erradicada, afectant aleshores a la producció final d'engreixament dels porcs, la vinya seria arrasada per la fil·loxera a la dècada final del segle XIX originant una pèrdua general d'ingressos, al que s'hi ha d'afegir l'atur temporal dels porquers i vinaters.

Malgrat tot, la renovació es feria amb el temps. Així a l'any 1.929, en plen crisi mundial, a les solls de Son Brondo, entre truges i engreixament de porcs es contabilitzaven entorn de 150 unitats. Aquesta elevada xifra s'enten si tenim present que l'aprofitament del fèrtil figueral era intens, a més de la forma pròpia d'engreixar els porcs (típica a tota possessió del Pla, que tingués un bon figueral per aprofitar). A partir de gener els porcs pasturen durant el dia i se'ls hi dóna una ració auxiliar de farina d'ordi i una terça de faves; més envant aprofiten els rostolls i les figues davall els arbres fins a la festa de Sant Miquel, que se'ls torna tancar dins les solls. Aquí mengen figues seques amb aigua, capolades i mesclades amb farina d'ordi i una terça de faves . Així pel desembre es poden comercialitzar els porcs completament engreixats. No és rar que fa anys s'aludís a Son Brondo d'aquesta forma: " Mos trobam davant la possessió de més categoria de l'illa per llurs produccions cerealistes i porcina "

Propietaris de Son Brondo

a 1.773, don Josep Civella
a 1.860, dels hereus de la condessa de Peralada
a 1.929, de la família Aguiló
a 1.983, de Joaquim Aguiló

Superfície de Son Brondo

a 1.860, 182 Hes
a 1.929, 176 Hes

Produccions mitges de Son Brondo

a 1.773, 350 quarteres de blat
200 " d'ordi
100 " de civada

a 1.929, 7 quarteres / quarterada de ciurons
30 " " de blat
25 " " de civada
30 " " de faves
30 " " d'ordi

Quàn ens trobam a la clatra estam situats sobre les grandioses bodegues de Son Brondo: sòlides columnes sostenen un sòtil obovedat que conserva aquelles grosses botes congrenyades. D'aquesta visió es dedueix el cultiu de vinya que es feia a la finca, sobretot a la segona meitat del segle XIX. La principal activitat agrària de la possessió desapareixeria en quasi tota la seva extensió, essent substituïda en els trossos de terra més prima per l'ametller i pels cereals a la zona més baixa i fèrtil.

Es el moment de la gran fragmentació de terra als municipis de Sant Joan i Montuïri. Moltes possessions que basaren llur explotació en cultius de secà, vinya i figueres, acabarien en un procés d'estancament. La classe nobiliària vendria aleshores part del seu patrimoni rural per invertir en nous negocis i donant pas a una nova classe. acomodada que es feria amb aquestes possessions.

El cultiu de cereals de secà sempre ha trobat en les terres del Pla el millor terreny per a desenvolupar-se. Els rendiments per Ha, en el Pla, són els més elevats de Mallorca. Son Brondo en el primer terç de segle és explotada intensament per Antoni Camps, així com la possessió de Sa Bastida. Tots els fems que es produeixen a la finca s'espargeixen a la sementera on s'hi hagin de er faves, a més dels adobs químics espargits (a l'any 1.929 tenien un cost de 17.000 pts), formant la riquesa orgànica i química

que retorna a la terra. Aquesta riquesa s'ha degenerada bastan pel que es fa imprescindible reconvertir- la cap a una planificació més moderna, de manera que Son Brondo pugui esser la possessió cerealista de principis de segle.

ROTACIO SOBRE QUATRE SEMENTERS

1er any	2 on any	3er any	4art any	5 è	6 è	7 è
faves		ordi		ciurons		civada
	blat		pastures		blat	
ciurons		civada		faves		ordi

Miquel Company Florit

Com me vaig llogar a Son Brondo,
amb l'amo no vaig fer preu.
Na Blanca meva s'ajeu
i l'amo em diu: Llaura fondo !

De ses corteres t'avís
que les retiris a lloc fondo.
Es comellar de Son Brondo
l'han dat per filicomís.

Segar a Son Brondo, germans,
és com qui anar en galera:
un home tresca més terra
que un caçador amb nou-cents cans.

L'IDIL.LI: LA NEU

Molts són els nins i joves de Sant Joan que no havien vist una nevada tan important a casa nostra com la de la nit del 8 de Gener de l'any que correm. Si bé la neu feu aparició alguns dies més tard, també, el 15 i el 16, però el blanc element es fonia des cap de poc temps.

Un mantell blanc cubriria per espai de dos a tres dies les teulades de les cases i els camps del terme. Un mantell que després es convertiria en una perillosa capa de gel, fent dificultós el tràfic de cotxes.

Els nins i nines feren bolies de neu i jugaren devers els voltants de Consolació. Els no tan nins feien fotografies per recordar un paisatge idíl·lic, una mica excepcional a les nostres contrades. Els majors asseguren recordar l'any de la neu de 1.956. Els de memòria més clara recordaren l'any 1.933. La nevada de 1.985 a Sant Joan, però, i sempre tenguent present els testimonis orals i impresos, no es pot comparar a cap de les dues anteriors.

L'any 1.985 començà amb fred, un fred gairabé excepcional. Les temperatures oscilaven entre els 4- 7 graus de màxima per -1 a 2 de mínima, mentre es mantingué l'ona de fred siberià. Arrel d'aquest estat ambiental el consum de butà, carbó, electricitat, s'incrementà de forma alarmant i desmesurada. Malgrat tot, moriren moltes persones per no tenir un sòtil que els resguardàs del fred.

L'agricultura i la ramaderia també foren víctimes d'aquesta intensa fredorada. A la vila, els tarongers i llimoneres varen esser el cultiu més afectat. Les hortalisses foren cremades, encara que no tant com els cítrics, així i tot els maïs han estat grossos. La ramaderia sofrí les conseqüències, però allà on va esser notablement afectada fou a la muntanya (es parla de que mitja ramada d'aviram va esser víctima de l'excessiu fred i neu.

No obstant i a pesar de que pot nevar al mes de febrer i març, la nevada és va anticipar a la floració de l'ametler proporcionant-li la femada i desinfecció necessària per una bona vegetació.

De totes maneres, la sabiduria popular ens ho diu amb el refranyer:

" Una nevada és una femada " (sempre que sia d'hora)

" Sant Antoni el gela, Sant Vicens el mata i la candelària l'enterra " (referint-se als microorganismes infecciosos)

Per acabar i donat que durant aquest mes de Gener hem tingut una situació coincident amb la del pronòstic popular, és ben possible que l'any agrícola ens donarà alguna que altra i gratificadora sorpresa. A Sant Joan, les nevades més importants que s'han produït en aquest segle són:

21 de Gener de 1.906

Desembre de 1.933

4 de Gener de 1.914

2 de Febrer de 1.956

30 de Desembre 1.917

8 de Gener de 1.985

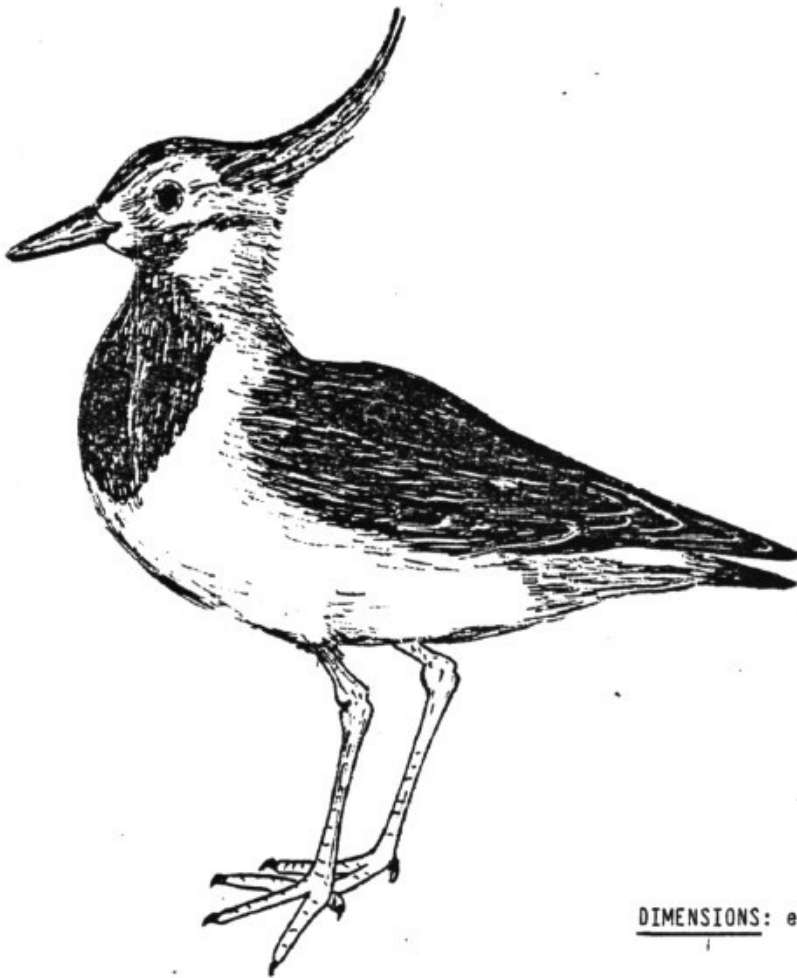
En tenim notícies i referències d'altres no tan importants, però que sempre es troben en el record de molts de santjoaners.

Miquel Company Florit

PAISATGE EMBOIRAT

L'horitzó està tapat,
les muntanyes no es deixen veure;
d'aquí no es destria res,
tot és boira
espessa i fosca com la nit.
Dins un dels comellars,
un poc més clar que els altres,
es veuen unes borroses imatges,
unes ombres que a penes es moven...
no són gaire enfora
més bé estan a prop
pareix com si volguessin descobrir-se,
però no gosen.
Impacientment esperen la claror del dia,
la llum del sol,
la calma del matí ...
llavors el misteri desapareixerà,
les borroses aparences
tornaran reals,
els tímids moviments
seran passes segures damunt terra forta,
el passat no haurà existit
i el futur d'ara serà el present.

Maria Teresa Munar Caimari

josep roig i joan morey

ESPECIE.- Vanellus vanellus

GENERE .- Vanellus

FAMILIA.- Caràdrides

ORDRE .- Caradriformes

CLASSE .- Aus (limícoles: viuen a la vorera de prats)

EMBRANCAMENT .- Cordats

NOMS POPULARS.-

Català: fredeluga, verdulaga, juia (mallorquí), marinera, viuda, pebret.

Castellà: avefría, judía

DIMENSIONS: en cm.

mascle i femella

Altura	30
Ala	22,5
Envergadura	71
Bec	2,5
Tars	4,6
Coa	9

PES (grams)

200

MORFOLOGIA .- Té un plomall o cresta mòvil sobre el clotell, formada per un parell de plomes fines, més grossa en el mascle que en la femella, l'utilitza com a senyal de comunicació per indicar el seu domini sobre un territori determinat.

HABITAT .- Viu a descampats sense arbres o amb poca vegetació que sol esser arbustiva i baixa, amb el color de la terra el més obscur possible. També sol aprofitar els terrenys cultivats per l'home i els llocs desforestats, però on no hi hagi massa aigua embassada, se situen a les voreres dels prats, però defora de l'aigua.

Localització geogràfica .- a Europa es localitza a la part Centro-europea

No és una au migradora típica; segons la rigorositat de l'hivern es trasllada més o manco cap a la part meridional europea i pot arribar fins al nord d'Àfrica. Per això en aquestes zones només es pot veure en els hiverns en major a menor número.

ALIMENTACIO .- Menja preses petites, la majoria invertebrats: cucs de terra, cuques molles, artròpodes, larves i insectes en general, també algun granot i peix.

Els seus costums gregàries es manifesten a l'hora de cercar aliment.

S'ha observat que per localitzar les preses que estan en galeries subterrànies se val dels cops que pega en terra amb els peus i escolta els renous que emeten aquests. D'aquesta manera sap si hi ha menjar

REPRODUCCIO .-

Zel : en el mes d'Abril

Incubació : de 24 a 29 dies

Nº d'ous: de 2 a 5

Polls : volen als 33 dies , són nidífugs

Dimensió ou : 47 x 33 mm

Encara que li depredin els ous (l'home ho ha fet des de sempre per menjar-se'ls) pot fer fins cinc poste el mateix any.

Niu :el fa en terra dins un clotet sense massa preparatius. Cria en colònies, però els nius han d'estar a una certa distància d'un a l'altre. Poden preparar cinc o sis nius i finalment n'elegeixen un. Nidifica per quasi tot Europa, però no a les Balears.

A les Balears és una au estacional, solament és pot veure en aquelles temporades de l'hivern que són més fredes. Enguany se'n poden veure moltes de juies a causa de l'ona de fred polar que ha invadit Europa la primera quinzena de Gener i els há empeses cap al Sud en nombre considerable.

A la península Ibèrica hi ha due zones on les juies són sedentàries: Parc natural de Doñana i a la Mancha als indrets embassats del naixement del Guadiana (llacunes de Ruidera)

MAPA DE DISTRIBUCIO

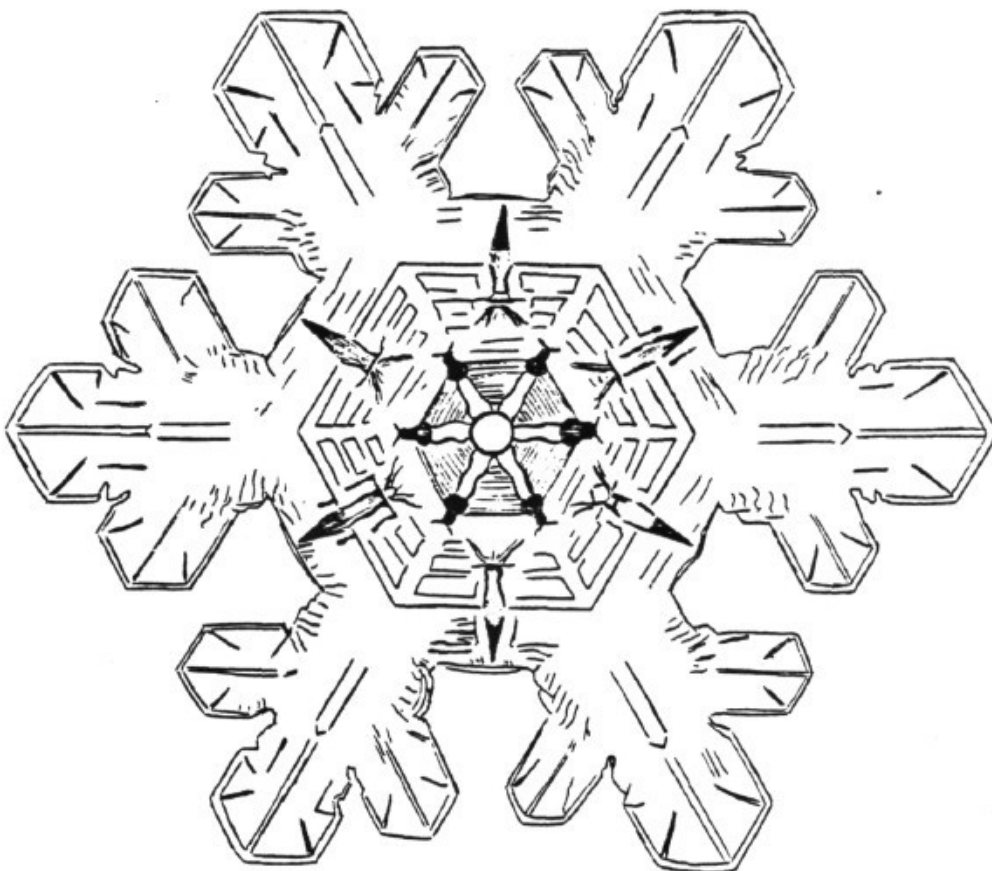
=====

LA NEU =====

Petits cristalls de glaç provinents de la congelació de l'aigua dels núvols i que cauen sobre la terra formant volves o borrarolls (flobis). Quan la temperatura d'un núvol baixa per dessota dels 0°C , les petites gotes d'aigua que el constitueixen poden congelar-se, és a dir, transformar-se en petits cristalls de glaç. Ara bé, encara que la temperatura del núvol baixi fins a -40°C , la congelació no es produirà si les gotetes no contenen els anomenats "nuclis de cristallització", que són partícules de pols de dimensions microscòpiques que actuen com a enceballs en el procés de congelació. Un cop formats, els cristalls de glaç, que tenen sovint unes formes hexagonals molt espectaculars, es reuneixen en grups, que són les volves de neu.

Si el procés de congelació de les gotes del núvol és molt ràpid i va acompanyat de corrents verticals d'aire, no dona lloc a les volves de neu, sinó a la pedra o a la calamarsa (calabruix). D'altra banda, si les volves de neu en llur caiguda vers el sòl troben temperatures superiors a 0°C , es poden fondre i arribar a terra en forma de pluja. Per això, les regions en condicions atmosfèriques adients per tal que la neu formada pugui atènyer el sòl són les regions de latitud alta (regions àrtiques) i d'altitud elevada (muntanyes).

cristall de neu

La durada de la capa de neu caiguda en un lloc depèn de la relació entre el ritme d'aportació de neu i el ritme de fusió. A les congestes de les muntanyes, però, la neu pot romandre molt de temps, malgrat que les temperatures no hi siguin baixes, gràcies al gruix que la capa de neu ateny. Quan el fred és insuficient, la neu de les congestes es transforma en una massa granulosa anomenada neu congesta, i, després, en glaç. Hi ha certes zones, anomenades zones de neu perpètua, on la neu perdura tot l'any. L'altitud d'aquestes zones varia entre els 5.000 m a l'equador, passant pels 2.800 m, als Alps, fins al nivell de la mar, a les regions àrtiques.

La neu té influències considerables sobre el clima; constitueix aplegada a les muntanyes, una important reserva d'aigua, i provoca fenòmens geològics importants, com les glaceres i les allaus.

La utilització de la neu és generalitzada des del segle XVI; era emprada pels nevaters per fer refrescs (ordiat, orxata, etc) i sobretot, en medicina per combatre la tos i la febre, per confeccionar l'oli de neu (emulsió de neu amb oli amb propietats guaridores contra les cremades i com a hemostàtic). Era transportada a les poblacions des de la muntanya de nit, a cavall d'ase, tapada amb palla, i era acumulada en pous (pou del gel, pou del glaç, pou de la neu). El preu era regulat pel mostassaf i era gravat per un impost municipal (dret de la neu), sovint arrendat pel municipi.

A Mallorca, el fer neu és lo normal a les muntanyes de la serra de Tramuntana, però és inèdita al Pla, al Llevant i al Migjorn. Per trobar una nevada com la d'enguany nos hem de remontar al febrer de l'any 1.956.

Vaja un fred i una gelada i
Enguany serà any de neu
i també ho serà de Deu
segons mos pinta s'anyada.

- Neu al Gener, tot l'any va bé
- La neu al Gener, s'hi asseu com un cavaller.
- Els beneits es moriren s'any de la neu
- Neu a la muntanya, pescador arracona la canya.
- Nèixer s'any de sa neu.

Gran Enciclopèdia Catalana
Diccionari Català- Valencià-
Balear.

HOMOS, HOMONONS, HOMONIQUEUS, ... i MERDENANOS .-

Al món actual, en el que la gent vol alliberar-se, en que la gent les se dona de progressista, de voler rompre amb lo constituït, amb l'ordre establert; que ja té superats tabús religiosos, que pareix que no es deixa manipular per ideologies alienadores i imperialistes; un món on hi han sorgit (i sembla que assimilats) moviments feministes, accions no violentes, revolucions en favor dels marginats i oprimits, ...; o sia, que la felicitat social la tenim su allà darrera.

Idò bé, resulta que no esteim tan avançats com pareixia, ja que la gent (sobretot la infantil) es deixa enlluernar, influenciar i manipular per velles històries i per les antigues narracions de sempre. I descobrim amb sorpresa, que vivim fermats a una cadena de la que és difícil fugir-ne; que les coses que assimilarem de nins, les il·lusions amb les que somniàvem d'al.lots (que no són més que els somnis del nostre infantil món) per molt que volguem amagar-les, tornen aflorar a qualsevol moment de la vida adulta.

Perquè si no és així, no s'explica l'èxit d'una pel·lícula com Superman (heroi forçarrut i volador). Aquest és el protagonista d'una sèrie nord-americana de còmics feta per J. Siegel i J. Shuter el 1.938, que fou utilitzat com a portaveu de la ideologia nord-americana durant la segona guerra mundial. Procedent de Krypton, planeta en curs d'extinció, és educat per una família i llavors (després d'haver xerrat llargament amb el seu " pare " de la seva missió a la terra) s'incorpora a la societat moderna i exerceix de periodista. La seva feina és més bé messiànica i salvadora: fa miracles, baixa als inferns, redimeix els esperits, atura els aconteixements, enamora místicament a una donzella, reb consells del totpoderós que està a l'espai còsmic, distribueix el bé per tot arreu, ... amb una paraula

I així veim com aquests vells pensaments (igual que altres velles històries) es van repetint i aprenent de generació en generació. Als principis transmesos per via oral (llegendes, rondalles, contarelles, .. estan esteses arreu del món, i tenen un tronc comú) Més tard s'anaren escrivint als llibres. Després sortiren les historietes gràfiques, els còmics i els tebeos s'ocuparen d'omplir aquest buit. Finalment i ja a l'actualitat, el cinema i el video (amb tot un caramull d'efectes especials), s'han encarregat de que la roda no s'aturi.

Joan Morey Company.

PUBLICACIONS PERIODIQUES A MALLORCA EXCEPCIO DE PALMA, DADES A PARTIR DE 1.980 (I)

REVISTA	POBLE	EDITA	PERIODICITAT	ANY NEIXEMENT	LLENGUA	APF (1)
1.- ES SAIG	ALGAIDA	OBRA CULTURAL	MENSUAL	1.980	CATALA	SI
2.- ARTA	ARTA	PERIODIC IND.	MENSUAL	1.983	BILINGUE	SI
3.- S'ARENAL	S'ARENAL i barriades	ASSOCIACIO VEINATS DE Son Sunyer	QUINZENAL	1.980	CATALA	SI
4.- PAPERS DE LA SALA	LLUBI	NACIONALISTES DE LES ILLES (P.S.M.)	QUAN PODEN	1.983	CATALA	NO
5.- PORTULA	MARRATXI	INFORMATIU CULTU RAL	MENSUAL	1.981	CATALA	SI
6.- APOSTOL Y CIVILIZADOR	PETRA	FRATERNIDAD DE FRANCISCANOS (O.F.M.)	MENSUAL	1.974	BILINGUE	SI
7.- SOLLER	SOLLER	INFORMACION LOCAL	SEMANAL	1.958	BILINGUE	SI
8.- LLUM D'OLI	PORRERES	AGRUPACIO CULTURAL	MENSUAL	1.979	CATALA	SI
9.- ALGEBELI	MURO	INFORMACIO LOCAL	MENSUAL	1.962, 1.983	BILINGUE	-
10.-BONA PAU	MONTUIRI	PARROQUIA	MENSUAL	1.952	CATALA	SI
11.-EL GALL	POLLENÇA	OBRA CULTURAL	MENSUAL	1.979	CATALA	SI
12.-SANT JOAN	SANT JOAN	CENTRE CULTURAL	QUINZENAL	1.972	BILINGUE	SI
13.-PERLAS Y CUEVAS	MANACOR		QUINZENAL	1.960	BILINGUE	SI
14.-A TOTA PLANA	MANACOR	INFORMACIO GENERAL	SEMANAL	1.980	BILINGUE	NO
15.-LLUCMAJOR DE PINTE EN AMPLE	LLUCMAJOR	OBRA CULTURAL	MENSUAL	1.981	CATALA	SI
16.-ANDRATX	ANDRATX	AJUNTAMENT	QUINZENAL	1.982	CASTELLA	

QUINES CANÇONS ES CANTEN EL VESPRE DE SANT ANTONI ?

Totes aquestes cançons foren recollides a Sant Joan el vespre de Sant Antoni (16-01-85). A elles s'empra generalment un llenguatge de clara tendència erotitzant, satírica, picant, humorística, ..., i hi juga un paper importantíssim l'enginy del glosador. No és intenció de l'equip de redacció del Mel i Sucre ferir la sensibilitat del lector, més bé, de donar-li a conèixer el que encara canta el poble. S'ha de dir també que s'ha trobat a bé censurar-ne una per citar el nom d'una persona concreta del nostre poble.

I es fonoll de Son Baró
enguany no ha granat gaire,
però es de Na Joana Aina
ja ho deu esser espolsador.

Una dona de Maria
a la cara em digué moix,
jo l'agaf i la boix,
trobau que no s'ho mereixia ?

Una dona de Maria
sols no mira es bergantell,
va tallar floc i ramell
a un ca i no el coneixia.

Bon vespre que tal com va
i sa serena cau menuda
si a sa fava hi ha cap rua
la mos hem de fer estirar.

Mala puta que emblanquines
a escarada o a jornal,
vols que et doni una pesseta
i et faré sa poma neta
amb sa punta des pardal.

Sa ximbomba sona trista,
madona que la sentiú,
sa causa és que no teniu
s'aigordent pes ximbombista.

Es sentiment surt des cor
i s'amor surt d'una vena,
qui no boixa el se remena
i així mateix ho troba bo.

S'amor ve esser una bava
que filtra dins es renyons
passa per dins es collons
i surt pes cap de sa fava.

Voldria que es fubioler
mos fes una tonadeta,
perque així estam a l'estreta
i que no sabem si ho sap fer.

I es vilafranquer no canta
ala meiam molla- li,
ara que estam tots aquí
i si mos fas tu sa veu alta.

Això és un vilafranquer
d'aliança popular
jo el voldria sentir cantar
i pintura quedarà bé.

Quan canti feis mamballetes
emperò no m'heu d'escoltar,
ja m'ha arribat a cansar
sentir- ne tants de dretes.

I jo ja he perdut s'alè
i quasi no puc alenar
i si tornàvem sopar
me'n aniria a ajeure a ple.

I ja he perdut es punt
no sé si em dèu recordar
i si te'n tornes a sopar
no mos caiguis a damunt.

Es gall de Son Puig és mort
d'anar darrera gallines
i jo d'encalçar fadrines,
he quedat amb so coll tort.

I es festins no venen sempre,
mu mare que m'has casada,
quan s'escudella és calenta,
no la deixeu refredar.

Sa ximbomba ja no ronca,
però la ferem roncar,
la mos canviem de mà
i per ventura torna ronca.

Lo endemà dematí
no havia trencada s'auga,
son pare devers Gossauba
la tornava devertir .

Quan mu mare me va fer
se va espenyar sa caduفا
i mon pare amb sa baldufa
li hi va tornar posar bé.

.....

Oratge va dir en Matgí !

Sa meva guiterra piula
molt més que es guiterró teu,
ses al.lotes de Sineu
tenen coses que fan riure.

Mestre si sou de Sineu
jo no ho havia 'conegut
i si teniu es cul pelut
el teniu germà des meu.

Mu mare sa poma en cou,
idò posa- t'hi padaços,
no vaig d'aquests embarassos
i m'estim més un pardal nou.

Vaig fer pasqua sense mè
i quines panoades tan "xusques"
a sa carn no hi havia "busques"
ni ossos per dar an es ca.

A devora es foguero
saps que hi fa de bon estar
i si m'agafes s'aglà
jo est treuria es panyeró.

NO el m'has vist d'antany
ençà
saps que m'hi ha nat de pèl,
fa careta de mostel
i té barbata d'ermità.

.....

Oratge va dir en Matgí !

Oratge va dir en Matgí
an es al.lots i sa dona
i es qui no eren defora
malevejaven sortir.

D' enamorada que estic
no hi veig una passa lluny
m'es seguit apagar es llit
i colgar- me a dins es llum.

Fa tres anys que som casat
i cada any he mort un bon porc
menos l'any passat i s'altre
i enguany que no n'he mort.

Sant Antoni és un bon sant
qui té un dobler l'hi dóna
perquè mos guardi s'animal
tant si és de pèl com de ploma.

Sant Antoni és un bon porc
lo que té devora es peus,
si no mos donau farina,
no podem menjar fideus.

Es forner té un bon pa
i pasta bones ensaimades,
emperò ses sobrasades,
no les hem pogudes tastar.

Això és un vilafranquer
d'aliança popular,
me diuen que sap glosar
i jo n'estic endarrer

Sant Antoni va anar a Muro
amb un carro ple de moc,
però no el va vendre tot,
perquè tothom ja en tenia.

Sa ximbomba saps que vol ?
que la soni un bon sonador
i que li passi pes canyó
i qualque fulleta de col.

Quan ho varem tenir a punt
de compondre es fogueró,
mos va dir es celador,
vos convé consultar- ho,
de bon cor an es de damunt.

Sa Penya ciclista té
president i secretari
i en presencia des notari
també té un tresorer;
i un corredor vilafranquer,
que qualque pic fa primer,
emperò es trofeus que té
les guarden dalt de s'armari.

Un dia vaig anar no sé a on
i vaig encontrar no sé qui,
ell me va dir no se què
i jo no sé que li vaig dir.

Es primer pic que li vaig fer
jo em pensava haver- la morta
i va esser que anava més forta
que s'encruia d'un ferrer.

S'altre vespre una dona guapa
que em feia anar an es corral,
ella tapa i destapa
tot lo que vol de jornal

Sant Antoni gloriós
de Viana anomenat
siau nostre advocat
de tot perill guardau- nos.

Devem smepre estimar- vos
de gust i de bona gana
Sant Antoni de Viana
de tot perill guardau- nos

ES FRARES DE SANT JERONI (Cançó popular)

The musical score is written on a grand staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). It consists of four staves of music. The lyrics are written below the notes. There are handwritten annotations: a '5' at the beginning, 'només a i b' above the first staff, and 'al 5' at the end of the fourth staff.

Es fra-res de Sant Je- ro - ni un ves-pre an-tes de so- par se'n a - na- ren
a pa- sar sa no- ve- na a Sant An- to- ni Oh!quin cul oh!quin cul oh! quin cul tan
Oh!quin cul tan in- de- cent qui- nes co- ses tan fe- res- tes si en feis al- tres
in- de - cent
com a - ques-tes vos fe- ran tan- car es con- vent

Interpretació : Biel Company Gayà

Transcripció: Cosme Nigorra i Joan Morey

Foguerons de Sant Antoni (16- 01- 85)

Altres lletres que s'hi solen cantar:

Que has menjat prebes coents,
faves o mongetes blanques ?,
aquest forat de ses anques,
Q- jo me'n vaig si tu no el tanques
si no t'atures de fer vent.

Madona que heu mort es mul,
que duis sang per sa camia,
o s'ha esclatat sa llupia
que teniu devora es cul ? .

Sa madona de Purpunya
era parenta d'un mul
i li va nèixer una lletuga
a sa regata des cul

Moltros tenim un mul
que li diuen En Mindango,
se'n anava ringo- rango
amb sa coa dalt es cul.

A Porreres es pastissos,
les couen an es caliu,
hi ha fadrina que diu
b- quan li tens devers es niu
ara m'entren es canyissos.

Tenc un coons com un mul
i un pardal com una torre
i si el te pos devers es cul
no t'aturaràs de córrer.

Na Feleta diu per tot:
- No vull esser mermulada
i va guanyar amb una vetlada
vint duros a velló es bot.

SANT ANTONI DE GENER 85

De molt enrera mos ve
(que mai ha estat calorós).
Oh Sant Abat Gloriós
que faci fred, si convé!.

A vora del fogueró
en la nit de Sant Antoni
fent el gran foc i el dimoni,
mos guanyava la fredor.

Fins que vàrem haver sopat
tots junts a la gran rotlada
pa i llongonissa torrada
i tassionets de vi mesclat.

Vengueren ses xeremies,
també un flabioler
no hi va faltar un ximbomber
que va fer grans fantasies.

Vàrem ballar i cantar
fent- mos fugir aquell fred,
de xampany qualche glopet
per més a to poder estar.

Llavors per no estar aturats
per tenir por a sa gelada
refermàrem sa torrada
alegres i associats.

Bàrbara Mates Sastre

PASSATEMPS

HORIZONTALS .- 1.- En feim quan fa fred, per escalfar-nos. Pensa, cavila damunt alguna cosa. Que serveix (en femení). Fil que serveix per pescar. 3.- Sigles que designen la matrícula automovilística de Lugo. Símbol químic del nitrògen. Spiritu Cinquanta. 4.- MOSca que amb la seva picada transmet la " malaltia de la son ". Patriarca bíblic, que segons les darreres investigacions va salvar lo bo i va deixar anegar lo dolent. 5 .- Est. Nordest. Que no té rues (femení), també nom de peix. 6.- Artilugi habitualment de vidre que en fer pa amb oli ens permet escampar l'oli damunt el pa. Nom popular de la " Brassica napus " (sense la a). 7.- Cadascuna de les branquetes primes que arranquen de l'arrel en plantes com el blat, ordi, cànyon,...

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1				■						
2					■					
3			■		■				■	
4							■			
5	■				■					
6								■		
7	■				■					■
8						■			■	
9										
10		■		■						■

Relatiu a l'aire.. 8.- Les cinc vocals desordenades. Vocals dèbils. Consonant de les terminacions verbals. 9.- Nina, al.lota, dona o madona natural d'Andratx. 10.- Mil. Primera lletra. Fermats amb un nuu.

VERTICALS .- 1.- Allò que posen als qui no hi són quan passen llista (plural). El contrari de " erpmeS ". 2.- Associació religiosa classificada oficialment com a Societat sacerdotal de la Santa Creu. Fusta negra molt cotitzada pels torners i constructors d'intruments musicals. 3.- Centre de treball. L'adquirim o comprem per poder tenir accés al cinema, teatre, futbol,... 4.- Que és abans en temps i / o en ordre. 5.- Mil. Lletre sinuosa. Vocal amb un puntet damunt. Al revés, lloc on els aucells hi crien els seus petits, a Vilafranca n'hi ha un que no és per aucells. 6.- Porció d'un tronc que s'ha reduït a cops d'aixada, destral o mall, per tal de fer-ho tornar petit. Segona persona del singular. 7.- Un més que nou. Post o pedrís col.locat a certa altura i adossat a la paret que serveix per tenir-hi plats, olles, i altres. 8.- Que té les qualitats necessàries. Masculí, rua grossa. 9.- Símbol químic del tàntal. Organisme Sindical de Nacionalistes Independents. adatimil taticoS. 10.- Al revés, típic plat Valencià. Deu Sol dels egipcis.

LLETRES MESCLADES

E L M A R Ç S A B E R N L
 F O O A C U P A L L E O O
 E C I E I L E N E O R S I
 B J U N Y G A R B E B R L
 R E M B A R B A B S M S U
 E A T A N M T S E U E P J
 R N O V E M B R E E T R D
 E L Q C U I S A P M E C A
 S G E N E R S A C O S M O
 E D L Q U I S A P M A S S
 A P O C T S O G A B R I L

Cercau els dotze mesos de l'any. Per mig hi trobareu un refrany popular recollit al Refranyer de Miquel Fuster.

--- L'O.C.B. emiteix: dimarts dia 30 de Gener de 1.985 a la part de més amunt dle Revellar és col.locà una antena i verem T V - 3 (un partit de futbol). Ara només falta posar un petit aparell repetidor i ja es podrà veure per tot el poble.

Per posar aquest aparell s'han de menester doblers. Els interessats en col.laborar que faci de veure la tresoreria de l'O.C.B. de Sant Joan o que els ingressi al compte corrent 67- 20 de la sucursal de "la Caixa " de Sant Joan.

Volem TV en la nostra llengua:

ARA!

Degut a la inmiència de la construcció d'una base militar a la Marina de Lluçmajor, concretament a la zona de s'Aguila, se va constituir a Lluçmajor, el passat 11 de novembre, la Coordinadora s'Aguila Lliure, integrada per organitzacions de caire divers (polítiques, culturals, etc.).

En un principi les tasques de la Coordinadora es concentraren en tres objectius primordials:

1.- Recollir i exigir informació als organismes pertinents sobre la naturalesa de la base (tipus d'armament a instal·lar, relacions amb l'OTAN, etc).

2.- Canalitzar la totalitat d'aquesta informació recollida als mitjans de comunicació, a fi de concienciar a la població de la greuges de la instal·lació de l'esmentada base militar.

3.- Reivindicar la no construcció de la base argumentant raons de tipus ecològic, antimilitaristes, socioeconòmiques, socioculturals, etc.

Per la greuges d'aquest fet, no ja sols pel terme de Lluçmajor, sinó per tots els pobles de Mallorca en general, creim que és necessària una lluita constant i decidida contra la base i que, a més a més, aquest esforç no es localitzi tan sols a Lluçmajor.

COORDINADORA S'AGUILA LLIURE

A Lluçmajor, 25 de gener de 1.985

